

Statsvetenskapliga förbundet

Förbundsredaktör: Magnus Erlandsson

Om värdenneutral statsvetenskap

av Magnus Erlandsson

Det händer inte så ofta, men ibland räcker en student upp handen och säger ”det du sa nu kan ju tolkas som kritik mot ett visst partis politik – men du som lärare ska väl inte värdera eller ha synpunkter på politiken?”. Sist hade jag i en föreläsning om det framväxande granskningssamhället citerat dåvarande socialminister Göran Haggglund, som på Äldreriksdagen i mars 2014 sa att ”Det som inte mäts, görs inte”, och bett studenterna reflektera kring vad ett sådant uttalande egentligen säger om tilliten till personal och professioner i äldreomsorgen.

Även i föreläsningar där jag varit ”för kritisk” mot New Public Management, eller där jag ”för okritiskt” presenterat feministisk teori, eller ”för inlevelsefullt” framhållit förtjänsterna med Thomas Pogges idéer om global rättvisa, har jag ibland väckt någon students politiskt färgade invändningar. Det händer, om än mer sällan, att de kommer fram efter lektionen och säger att de, ”typ, har en känsla av att utbildningen färgas av lärarnas egna politiska övertygelser – är ni alla till vänster, eller?”

Ja, vad svarar man? Att många på andra sidan blockgränsen också sjunger granskningens lov, att oönskade bieffekter av NPM-reformer är lika mycket vänster- som högerpolitikens ansvar, att feminismkritik ju fyller så många andra arenor, och att världen inte är rättvis?

NÄR STATSIVETARE RÖSTAR

Den här frågan ställdes för några år sedan till landets då samtliga statsvetare, 497 stycken, 204 svarade:

Även om man inte håller med ett parti i alla frågor kanske man känner sympati för ett visst parti än för andra. Vilket parti sympatiserar du mest med?

I denna sympatiundersökning och bland de 204 tillfrågade fanns 1 kristdemokrat, 1 ”juni-lista”, 5 centerpartister, 9 FI:are, 15 moderater, 15 vänsterpartister, 25 miljöpartister, 38 FP:are – och hela 51 socialdemokrater. (Bland genusvetare hade enligt samma undersökning en tredjedel angett Feministiskt initiativ som det parti man sympatiserar mest med, och bland företagsekonomerna kunde 60 procent av respondenterna räknas in i det borgerliga blocket.)

Vi vet ju inte hur de statsvetare som inte svarade hade fördelat sig mellan partierna. Kanske hade ytterligare någon kristdemokrat anmält sig. Och vi vet inte heller vad vi sett om vi kunnat bryta ned dessa siffror inom subdisciplinerna: vilka partier får våra politiska teoretikers röst; hur många valforskare röstar grönt?

Men när studenten säger ”är ni alla till vänster, eller?” kan vi flagga med denna undersökning och säga ”inte alla, men kanske flera av dem som du mött just på den här utbildningen – även om de flesta nog skulle värja sig emot förebräelsen att deras politiska färg syns i forskning och undervisning”.

Och någon kommer kanske då ändå få sin konspiratoriska bild bekräftad av att statsvetenskapliga institutioner präglas av vänsterinriktat grupptänkande där studenter påverkas ensidigt och där de konservativa rösterna är få. (Varpå repliken kanske kan bli att ”det måste få finnas några från marknaden skyddade enklaver med möjlighet att fostra fritänkande och progressiva intellektuella”. Eller något annat högstämt.)

FLER TILL VÄNSTER ÄN TILL HÖGER

Men visst, andelen uttalat konservativa tycks vara få på våra lärosäten. Och Sverige är inte ensamt om det. Förra året väckte Neil Gross, professor i sociologi på University of British

Columbia, uppmärksamhet med sin bok *Why Are Professors Liberal and Why Do Conservatives Care?*. Gross, som skriver i en amerikansk kontext, förklarar den klara övervikten av liberaler inom akademien med att universitetet redan från första halvan av 1900-talet fylldes av liberalt färgade intellektuella, och bilden av universitetet som liberala bastioner blev en magnet för ”bright, young liberals, while deterring equally promising conservatives”.

HÅLLER SIN POLITIK FÖR SIG SJÄLV

Medan enstaka svenska studenter reagerar på det vänsterinfluerade tankegodset som ibland möter dem på föreläsningar i statsvetenskap, är diskussionen betydligt mer infekterad i USA. Där heter det att det finns en stor fara för amerikansk högre utbildning om den konservativa idén sätter sig: den om att universitetet inte bara är fulla av liberaler (demokrater) utan att all utbildning som ges främjar en liberal (demokratisk) agenda.

Gross försöker lugna de konservativa läsarna. På universitetet finns få ”radikala” och med stöd i en mängd enkäter och intervjuer med lärare och studenter landar han i följande slutsats:

Although the majority of academics are on the Left, most are also professionals and don't try to browbeat their students with their politics, aiming simply to do good research and teach their field.

Men det ser ut att ändå råda någon slags ideologisk diskriminering på amerikanska universitet, andelen konservativa i det amerikanska samhället är ju nästan lika många som de liberala, men på universitetet tillhör de en snabbt krympande skara.

De liberalt färgade rekryterarna på universitetet slår ifrån sig anklagelser om särbehandling – när vi annonserar efter er konservativa dyker ni ju ändå inte upp! De konservativa ger då liberalerna en del av skulden till att human- och socialvetenskaperna nedmonterats (i USA har dessa halverats på ett par decennier), och nedgraderats i status

och villkor på ett sätt som gör att konservativa intellektuella inte känner sig lockade.

VARDAGLIGA TING AVGÖR

Men Gross visar också att det inte handlar om ideologiska spärrar när man väljer eller inte väljer att söka sig till en inom-akademisk karriär. De viktigaste faktorerna för om studenter söker sig till forskarutbildning (och sen i sin tur hamnar framför nya studenter och försöker övertyga dem om Pogges lösning på globala orättvisor), handlar mer om vardagliga saker: om eleverna har goda relationer med professorer eller andra akademiska mentorer som uppmuntrar dem. Och det gäller kanske också här, i Sverige, och för svensk statsvetenskap. De konservativt lagda studenterna möter färre själsfränder, vilket kanske gör att ett slags vänsterdominans i forskarutbildningen fortlever, och därmed skulle också rekryteringen av något mer vänsterinriktade lektorer, docenter och professorer vara självförstärkande.

SPELAR DET NÅGON ROLL?

Är det så mycket att yvas över om de konservativa är sällsynta på våra statsvetenskapliga institutioner (med bara en enda kristdemokrat, som kanske inte ens skulle kalla sig konservativ)? Ja, om analogin tillåts: vi gillar inte monopol på marknader, men tycks kunna leva med en del monopol inom akademien – som ju kanske borde vara en marknadsplats för idéer.

Att vi inte ser så många Marx, Foucault, eller Rawls omkring oss idag, beror det kanske på ett slags stagnation, förklarad av det finns för få konservativa giganter att stängas emot? Om så, finns det kanske skäl att uppmuntra begåvningen, även om den ibland uttrycks i politiskt färgade invändningar mot det du sagt.

Magnus Erlandsson är lektor i statsvetenskap och ledarskap och verksam vid Institutionen för skolutveckling och ledarskap, Malmö högskola, samt vid Förvaltningsakademien, Södertörns högskola. E-post: magnus.erlandsson@mah.se